

Ochrana přírody

ročník 75 číslo 2 2020

Kulérová příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

Přemísťování volně žijících živočichů: jak se vyvarovat chyb

Přemísťování organismů, ať už jejich vysazování na vhodné lokality v původním areálu rozšíření (repatriace), nebo posilování planě rostoucích nebo volně žijících populací jedinci z jiných přirozených míst výskytu či odchovů v lidské péči s cílem zvýšit jejich dlouhodobou životaschopnost, patří k tradičním a mezi odbornou a širokou veřejností trvale oblíbenou metodou druhové ochrany. Aby byli ochránci přírody úspěšní, musejí v případě živočichů dobře znát bionomii cílového taxonu, získat podporu co největšího počtu zainteresovaných stran, činnost s nimi koordinovat a v neposlední řadě důsledně sledovat vlastní realizaci a co nezaopatěji vyhodnocovat jeho úspěšnost.

Nedůsledné plánování, přehlížení vědeckých poznatků, vysoké finanční náklady a sama složitost obdobných přesunů vedou k tomu, že až příliš často nebyvají úspěšné. Navíc studie v recenzovaných časopisech informují spíše o úspěšných repatriacích nebo posilování populací a obvykle vůbec nezmiňují těžkosti s nimi spojené.

Skupina specialistů na přemísťování organismů pro účely ochrany přírody působící při Mezinárodní unii ochrany přírody (IUCN) vydává od roku 2008 Globální edici perspektiv repatriací, přinášející podrobné informace o úspěšných a neúspěšných repatriacích a posilování populací, a to ve shodném formátu včetně pasáží popisujících obtíže při jejich plánování a naplňování a při monitorování organismů po jejich vypuštění.

Kromě repatriací musejí být některé populace sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v ČR posilovány translokací zvířat z jiných lokalit – viz článek na str. 5–9. Foto Jan Plesník

Ničení původního prostředí a působení zavlečených či vysazených predátorů vedly k tomu, že v roce 1952 přeživalo jen 30 bernešek havajských (*Branta sandvicensis*). I když se ve volné přírodě v současnosti vyskytuje 300–1000 rozmnožujících se jedinců, populace musejí být i nadále posilovány jedinci odchovanými v lidské péči. Foto Jan Plesník

Při repatriaci magotů (*Macaca sylvanus*) zabavených obchodníkům s domácími mazlíčky v Maroku se vyskytly problémy související se začleňováním těchto primátů do tlup ve volné přírodě. Foto Jan Plesník

V průběhu epidemie přenosné rakoviny tváře musely být vytvořeny ze zdravých zvířat záložní populace dábla medvědovitého (*Sarcophilus harrisi*), sloužící k repatriaci nebo posilování jiných populací zmiňovaného dravého vačnatce. Foto Jan Plesník

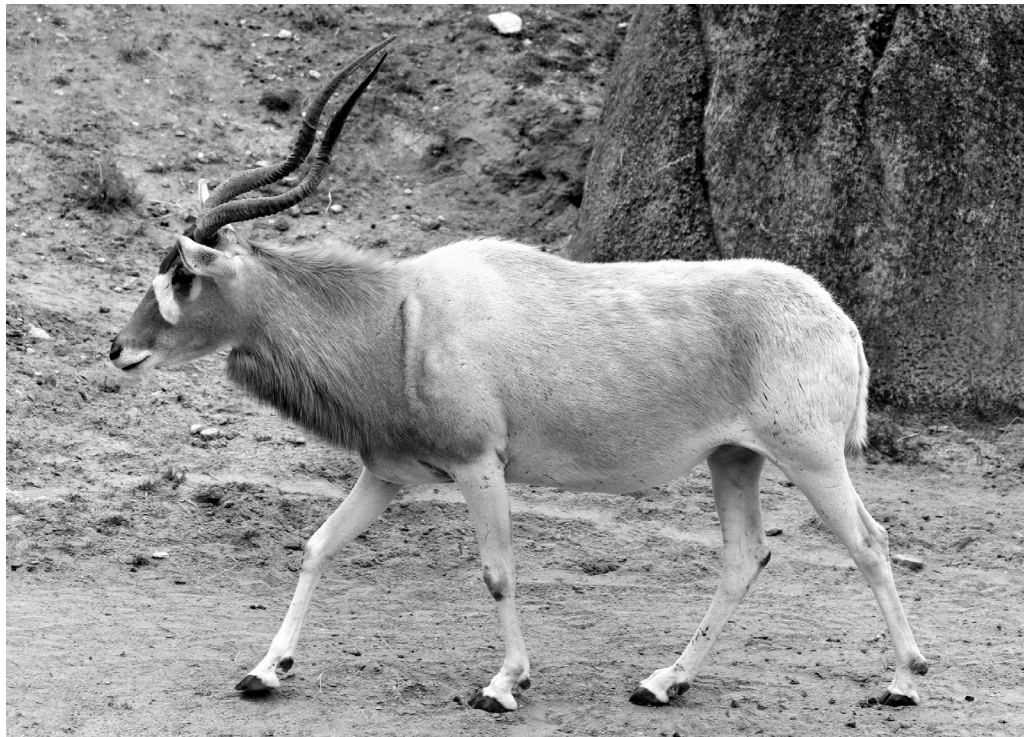
Oded Berger-Tal působící na univerzitě Ben Guriona v Nagevu v izraelské Beer Ševě vyhodnotil se svými kolegy 293 translokací volně žijících živočichů popsaných v uvedené publikační řadě (*Anim. Conserv.*, doi:10.1111/acv.12534, 2020). Zmiño-

vané případové studie zahrnují 270 druhů a uskutečnily se v 76 zemích celého světa. Všechny poskytly údaje o cílech přemístění, zvolených ukazatelích úspěšnosti, úvodní analýze proveditelnosti, vlastní realizaci a monitorování jedinců po vypuště-

ní do přírody, obtížích akce, nejdůležitějších získaných poznatků a o hodnocení úspěšnosti včetně důvodů, proč se projekt podařil, nebo naopak selhal. Translokaci bezobratlých popisovali realizátoři ve 28 případech, kdežto při 106 přesunech šlo o savce.

Obtíže provázející transfery fauny rozdělili badatelé do pěti skupin. Administrativní a logistické těžkosti se týkaly především nedostatku financí nebo kvalifikovaného personálu, zatímco vnitřní problémy vyplývaly z charakteristik taxonu, jako je jeho nízká genetická rozmanitost. V některých případech čelili profesionální nebo dobrovolní ochránci přírody nepříznivým vlastnostem vybraného biotopu nebo museli překonat společensko-politické překážky, kupř. nedostatek politické podpory či střet mezi zainteresovanými stranami. A konečně poslední kategorie pomyslných bariér souvisela s biotou (živou složkou ekosystému), zejména predací a působením invazních nepůvodních druhů. Celkově vědci a praktici nahlásili více než 1 200 potíží, s nimiž se sami setkali.

K jakým závěrům Berger-Talův tým dospěl? V jednom ze tří případů se ochránci přírody potýkali s monitorováním živočichů vypuštěných do (staro)nového prostředí. Není žádným překvapením, že druhou nejčastější těžkostí představoval nedostatek financí, hlášený téměř v polovině hodnocených akcí. K problémům vyvolaným chováním živočichů docházelo nejčastěji u plazů, ptáků a savců, kdežto přemísťování ryb a obojživelníků významně ohrožovaly invazní nepůvodní druhy. Pokud přemístíme méně než tisícovku obojživelníků, významně se zvýší pravděpodobnost nezdaru. Nemalé trable vyvolávala i skutečnost, že se vysazení živočichové sami v krátké době přesunuli na překvapivě velkou vzdálenost mimo zamýšlenou a připravenou lokalitu. Jestliže se zvířata na novém místě dostala do prostředí, které se lišilo od jejich rodiště, musela se v něm co nejdříve začít učit žít. Jindy, jako v případě repatriace tuleně havajského (*Neomonachus schauinslandi*), se translokace nezdařila, protože si ploutvonožci příliš zvykli na přítomnost člověka. Ukazuje se, že při přesunu volně žijících

Ve volné přírodě zůstalo nanejvýš posledních několik desítek adaxe (*Addax nasomaculatus*). Mohutná saharská antilopa proto již byla repatriována z lidské péče do vhodných lokalit v Maroku, Tunisku a Čadu.

Foto Jan Plesník

živočichů na jiná místa se často podceňuje nezbytnost znát co nejlépe ekologii, ale i chování příslušného druhu nebo poddruhu.

Jan Plesník

Podlouný obchod s ohroženými luskouny

Každoročně si třetí únorovou sobotu připomínáme Světový den luskounů. Bylo tomu tak i letos, kdy jsou luskouni podezřelí z přenosu koronaviřů na člověka.

V roce 2019 čínští vědci objevili u kriticky ohrožených luskounů ostrovních, později uhynulých na infekci dýchací soustavy a zabavených čínskými celníky, že jsou hostiteli mnohých koronaviřů. V polovině února 2020 badatelé z Baylorovy lékařské fakulty univerzity v texaském Houstonu, známé výzkumy lidského genomu, potvrdili značnou příbuznost koronaviřů odebraných z těchto luskounů s koronaviry, které způsobily epidemii SARS v letech 2002 až 2004, vzniklou v Číně. Tehdy se koronaviry přenesly pravděpodobně z netopýřů na ovíječe a cibetky a následně na člověka, protože ovíječi a cibetky jsou v Číně oblíbenou potravou. Nyní je jejich prodej v zemi zakázán. Nejroz-

šířenější je na území Číny ovíječ maskovaný a omezeně se vyskytují ovíječ pruhovaný a největší, vážící až 9 kg, je cibetka asijská, žijící v jižní Číně.

K blízkému styku luskounů s člověkem dochází proto, že pokrmy z nich se považují za pochoutku a luskouni a jejich šupiny se využívají v tradičním čínském lékařství, ale i v jiných asijských a afrických státech. Z těchto důvodů z dřívějších početných afrických a asijských populací luskounů zůstaly dnes jen zbytky. Na jejich decimaci se velkou měrou také podílí mezinárodní podlouný obchod.

Zoologická čeleď luskounovitých zahrnuje čtyři asijské a čtyři africké druhy rodu *Manis*, přičemž africké druhy se někdy řadí do dvou jiných rodů *Phataginus* a *Smutsia*. Ve vlastní Číně žije na jihovýchodě státu luskoun krátkoocasý, mimo Čínu v jihovýchodní Asii žijí luskoun ostrovní, l. filipínský a l. tlustoocasý, který spolu s africkým l. velkým patří k největším luskounům, dosahujícím hmotnosti až 30 kg. V Africe ještě žijí l. dlouhoocasý, který naopak patří se svými 2 kg k nejmenším druhům, l. bělobřichý a l. stepní. K nejvíce ohroženým patří asijský l. krátkoocasý, l. ostrovní a l. filipínský, jejichž početnost v posledních

dvaceti letech poklesla na 10 až 20% původního stavu. Z afrických druhů to jsou l. velký a l. bělobřichý, jejichž počty se zmenšily na polovinu, nepochybně v důsledku podlouného exportu do Číny. Všichni luskouni jsou neúčinní savci, živí se mravenci a termity, pohybují se na zemi, někteří šplhají i na stromy, jiní si vyhrabávají nory. Všechny druhy luskounů jsou podle Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) obecně ohrožené druhy v různých stupních ohrožení a mezinárodní obchod je s nimi od roku 2017 zakázán.

Zpráva nevládní organizace Wildlife Justice Commission /WJC/ z 10. února 2020 uvádí, že v letech 2016 až 2019 organizovaný podlouný obchod s luskouny a jejich šupinami velmi vzrostl. Šetření provedené touto organizací zjistilo, že během těchto čtyř let bylo v 52 případech celkem zabaveno 206 tun šupin luskounů, což představuje 60 až 600 tisíc luskounů v závislosti na druhu. Podle WJC představuje zabavené množství jen malou část podlouného obchodu, protože většina kontrabandu zůstane neodhalena. Podle Interpolu je zabavené množství jen viditelným vrcholkem ledovce, protože se podaří zachytit jen 10 až 20% z tohoto nelegálního obchodu. Vzhledem k tomu, že klesá cena slonoviny, diverzifikuje organizovaný zločin obchodující se zvířaty a jejich částmi činnost a musí transportovat velké množství šupin luskounů, aby udržel své zisky, protože cena kilogramu šupin luskounů je nižší než cena kilogramu slonoviny. V r. 2018 činila v Nigérii cena kilogramu šupin 52 dolarů, po transportu do Asie to bylo již 250 dolarů a při prodeji v malém množství více než 730 dolarů. Přitom Nigérie a Vietnam hrají významnou roli v nové cestě šupin luskounů z Afriky do Asie, protože občané obou států byli zapleteni do 85% zásilek odhalených v posledních dvou letech. Zásilky pocházejí i z Kamerunu, Demokratické republiky Kongo a z Ugandy, z Asie jde zejména o Indonésii a Malajsii.

Tento podlouný obchod vyvolává silná poptávka zemí kontinentální jihovýchodní Asie, především Číny. V roce 2012 pouze 1% zadržených zásilek pocházelo z Afriky, dnes to je 80 až 90%.

I když lov a obchod s luskouny zůstávají v Číně nelegální, farmaceutický průmysl může jejich

šupiny využívat pro výrobu tradičních preparátů. V souvislosti se současnou pandemií onemocnění COVID-19 však čínské zdravotní pojistovny neproplácí léky zhotovené na bázi šupin luskounů, což může snížit poptávku po šupinách, a tedy omezit i pytláčení luskounů v Asii i v Africe, což se možná již děje.

Pavel Šimek

Tisková zpráva:

Vyrazte mezi kučky, orchideje a motýly! Místa pro přírodu Vás zvou

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) zve na zajímavé přírodní lokality. Náповědou může být nové vydání „turistického miniprůvodce“ Místa pro přírodu Vás zvou.

Jaro nejenže klepe na dveře, ale v důsledku abnormálně mírné zimy jimi v mnoha regio-

nech již prošlo. Už lze obdivovat první květiny (zdaleka ne jen sněženky), spatřit první motýly, v tůních potkat první žáby. Nejvyšší čas vyrazit do přírody. Třeba na některé z Míst pro přírodu.

V naší zemi dosud najdeme spousty krásných míst, plných života. A je řada míst, která by taková být mohla, stačí jim jen trochu pomoci. Bohužel však taková místa neustále mizí. Český svaz ochránců přírody se snaží, aby takováto místa nebyla zbytečně ničena, aby se jim dle jejich charakteru dostalo buď volnosti, nebo náležitě péče. Jednou z cest je kampaň Místo pro přírodu, v jejímž rámci ČSOP vykupuje pozemky a za pomoci místních pozemkových spolků je přebírá do trvalé péče.

Místa pro přírodu však navzdory svému jménu nejsou pouze „pro přírodu“. Jsou i místy pro člověka, místy, kam mohou lidé přijít za poznáním i za odpočinkem. „Tato místa lidem nezavíráme. Naopak – tam, kde je to vhodné, upravujeme přístupové cesty, budujeme naučné stezky či pozorovatelný. Jsme přesvědčeni, že přírodu není možné chránit bez jejího poznání a není možné ji poznat bez osobního prožitku, osobního kontaktu. Stavění zdí ze zákazů a příkazů tedy ve svém důsledku přírodu nechrání, ale poškozuje,“ říká Jan Moravec z Českého svazu ochránců přírody.

Brožura Místa pro přírodu Vás zvou, s podtitulem Malý průvodce po zachráněných lokalitách, vyšla již ve třetím, rozšířeném vydání. Nalézt v ní lze stručné popisy, fotografie a GPS souřadnice 28 míst napříč republikou. Mokřady i stepi, pralesy i skály. Každý si může vybrat. Nastává nejvhodnější čas vzít průvodce do ruky a vyrazit do přírody.

Miniprůvodce lze stáhnout v pdf na www.mistoproprirodu.cz/ke-stazeni či získat zdarma v papírové podobě v některém z ekocenter ČSOP (www.csop.cz/ekocentra). Pokud by někdo z řad turistických infocenter či jiných subjektů poskytujících veřejnosti turistické informace měl zájem o větší množství, necht' napíše na info@csop.cz.

Na vydání průvodce přispělo Ministerstvo životního prostředí v rámci realizace projektu Podpora vzniku a rozvoje pozemkových spolků v ČR.

Jan Moravec

Bližší informace:

Jan Moravec, koordinátor kampaně Místo pro přírodu – tel.: 777 063 340

Místo pro přírodu je kampaň Českého svazu ochránců přírody, jejímž cílem je výkup ohrožených přírodně cenných pozemků či pozemků, na něž se snažíme přírodu navracet. Za 17 let se takto díky finančním darům stovek dárců podařilo pro přírodu zachránit již více než 150 hektarů pozemků. Přispět na výkupy dalších lokalit můžete na konto veřejné sbírky Místo pro přírodu 9999922/0800 i vy. Bližší informace na www.mistoproprirodu.cz a na Facebooku Místo pro přírodu.

Pozemkové spolky jsou neziskové organizace pečující o přírodní a kulturní dědictví na základě vlastnického či užívacího práva nebo v úzké spolupráci s vlastníky. Toto zaručuje zachování hodnot takovýchto míst i v budoucnosti. Hnutí pozemkových spolků, zahrnující dnes v České republice více než šest desítek organizací, zastřešuje Český svaz ochránců přírody. Finančně podporuje hnutí pozemkových spolků Ministerstvo životního prostředí. Bližší informace na:

<http://pozemkovespolky.csop.cz>

Rok 2020 vyhlásil Český svaz ochránců přírody jako **Rok orchidejí**. Cílem je upozornit veřejnost na tyto zajímavé druhy rostlin a zejména na způsoby jejich ochrany. S mnoha různými druhy orchidejí se lze setkat i na více než třetině lokalit popisovaných v miniprůvodci Místa pro přírodu Vás zvou.

Tisková zpráva:**Podepsáno: koniklec otevřený má vlastní záchranný program**

Koniklec otevřený kvete právě v těchto dnech, ale už jen na 24 místech v celé České republice.

Aby z naší přírody úplně nezmizel, připravila pro něj Agentura ochrany přírody a krajiny ČR záchranný program, který nyní schválilo Ministerstvo životního prostředí. Jeho cílem je zastavit úbytek koniklece otevřeného v pěti vymezených oblastech. Bylo vytipováno dvacet prioritních lokalit, na kterých bude záchranný program probíhat přednostně.

„Záchranné programy pomáhají udržet vzácné druhy rostlin a živočichů v naší krajině. Nyní jich běží již devět a připravují se další. Díky nim se z naší přírody nevytratil hvozdík písečný český, daří se zvyšovat počty syslů či užovek stromových. Věřím, že díky tomu nejnovějšímu se začne v ČR lépe dařit konikleci otevřenému,“ říká ministr životního prostředí Richard Brabec.

„Koniklec otevřený je jedním z mnoha druhů rostlin, které u nás v posledních desetiletích téměř vymizely, protože se změnil způsob hospodaření. Vyhovovalo jim totiž, že pastva udržovala v krajině nízké travní-

ky podobné stepím. Bez ní krajina postupně zarůstá a koniklece a další stepní druhy v ní nemají vhodné podmínky pro život. Záchranný program počítá s péčí o jednotlivé lokality, aby se v nich zachovaly či obnovily vhodné životní podmínky pro tuto krásnou rostlinu,“ vysvětluje ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR František Pelc.

„Záchranný program přistupuje k ochraně koniklece komplexně, to znamená, že kombinuje péči o lokality výskytu i o samotný druh, zahrnuje opatření v oblasti monitoringu, komunikace s vlastníky i veřejností a tak podobně. Bude se pravidelně kosit a také hřabat travní porost, plánuje se pastva ovcí a koz, vyřezávání náletů či narušování travního drnu. Některá místa bude potřeba oplotit, aby koniklece nelikvidovala přemnožená spárkatá zvěř. Součástí programu je také pěstování konikleců. Již dnes je do něj zapojeno několik botanických zahrad. Jejich výpěstky mohou představovat záložní populace pro případ vyhynutí druhu na lokalitě. Samozřejmostí je také pravidelný monitoring a průběžné vyhodnocování efektu jednotlivých opatření,“ popisuje Eliška Blažejová z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Historicky byl koniklec u nás relativně hojně rozšířenou rostlinou, která rostla na extenzivních pastvinách, často v okolí skalních výcho-

zů nebo kamenných snosů. Pastviny pravidelně přepásávala stáda ovcí a koz (které nejen že udržovaly porost travin, ale také narušovaly terén) a alespoň jednou ročně se kosily. Přístup člověka ke krajině se však po druhé světové válce radikálně změnil. Upuštění od tradičního obhospodařování krajiny (zánik extenzivní pastvy, eutrofizace, zarůstání a zalesňování stanovišť) způsobilo výrazné změny ve složení rostlinných společenstev. Lokality výskytu koniklece začaly zarůstat a početnost této světlomilné, konkurenčně slabé rostliny se začala snižovat. V posledních několika desetiletích se velikosti jednotlivých populací dále zmenšovaly, snižoval se počet jedinců na většině lokalit a později některé lokality i zcela zanikly.

Více informací naleznete na <http://www.zachranneprogramy.cz/koniklec-otevreny/zachranny-program-zp/>

Záchranné programy jsou nyní realizovány pro 5 druhů rostlin: hořeček mnohotvarý český, hvozdík písečný český, matizna bahenní, rdest dlouholistý, koniklec otevřený, a čtyři druhy živočichů: hnědásek osikový, perlorodka říční, sysel obecný, užovka stromová. Více na <http://www.zachranneprogramy.cz/>

Tisková zpráva:**Státní fond životního prostředí prodlužuje lhůty pro žadatele**

Vzhledem k mimořádným opatřením v souvislosti s pandemií nemoci COVID-19 prodlužuje Státní fond životního prostředí ČR běžící lhůty všem žadatelům o podporu z jeho programů. Opatření se týká programů Nová zelená úsporám, Dešťovka a výzvy na podporu výsadby stromů (č. 9/2019), které se automaticky prodlužují do 30. 6. 2020.

Jedná se zejména o tyto dokumenty:

- Předání podkladů požadovaných při podání žádosti (odborný posudek, formulář žádosti ad.)
- Doložení dokončení realizace podporovaných opatření
- Doložení dokladů na základě výzvy k doplnění žádosti
- Předání formuláře Prohlášení o přijetí podmínek dotace s ověřeným podpisem žadatele (NZÚ)

Koniklec otevřený. Foto Šárka Blažejová

- Dodání podepsaného návrhu smlouvy o poskytnutí podpory (Dešťovka a Výsadba stromů)

O prodloužení těchto lhůt do 30. 6. 2020 není nutné žádat. V případě potřeby je možné prodloužit některou z výše uvedených lhůt na pozdější datum, je ale nutné nejpozději k 30. 6. 2020 zaslat písemnou žádost o prodloužení termínu (např. prostřednictvím e-mailu).

V zájmu plynulosti administrace prosí SFŽP ČR žadatele, aby prodloužení lhůt využívali pouze v nezbytných případech, a pokud mají možnost, aby požadované dokumenty zasílali průběžně.

Rozšíření možností elektronického předání podkladů k žádosti

Zároveň by žadatelé, kteří tu možnost mají, měli upřednostnit elektronický způsob komunikace, podklady lze zasílat:

- Přes datovou schránku – IDDS SFŽP ČR („favab6q“)
- E-mailem – na adresu elektronické podatelny SFŽP ČR epodatelna@sfzp.cz
- E-mailem – na adresu příslušného projektového manažera

Vzhledem k mimořádné situaci bude SFŽP ČR až do 30. 6. 2020 akceptovat dodání dokumentů, u nichž je standardně požadováno předání v originále či v ověřené kopii, také elektronicky ve formě prosté kopie (např. scan dokumentu).

Speciální postup pro některé případy

Smlouvy o poskytnutí podpory ze SFŽP ČR (Dešťovka a Výsadba stromů) – musí být vždy předložena v originále (v listinné podobě s úředně ověřeným podpisem nebo elektronicky s uznávaným elektronickým podpisem).

Formulář „Prohlášení o přijetí podmínek dotace“ (NZÚ), který je příjemcům podpory zasílán v okamžiku vyplacení dotace – případná elektronická kopie (scan) musí obsahovat také ověřovací doložku z úředně ověřeného podpisu nebo musí být opatřena uznávaným elektronickým podpisem.

Možnost zjednodušené elektronické komunikace mohou využívat nejen žadatelé, ale i jimi zmocněné osoby pro podání žádosti.

Kontrolní činnost

Veškeré kontroly na místě realizace podporovaných opatření jsou dočasně pozastaveny. Po odeznění aktuální situace budou s dotčenými žadateli dohodnuty náhradní termíny. Pozastavení kontrolní činnosti nebude mít zpravidla vliv na průběh financování dotčených žádostí.

Podpora fotovoltaických systémů – doložení dokončení realizace

Z důvodu možného dočasného omezení při připojování dokončených fotovoltaických elektráren k distribuční soustavě není nutné až do 30. června 2020 dokládat současně s ostatními dokumenty prokazujícími dokončení realizace fotovoltaického systému protokol o prvním paralelním připojení. Toto opatření umožní vyplatit dotaci na zrealizovaný fotovoltaický systém, který však nemohl být z důvodu aktuální situace připojen k distribuční soustavě. Protokol o prvním

paralelním připojení dodáte SFŽP ČR později spolu s Prohlášením o přijetí podmínek dotace.

K doložení dokončení realizace musíte předložit zejména:

- účetní doklady za dodávku fotovoltaického systému
- potvrzení o úhradě všech účetních dokladů
- uzavřenou smlouvu o připojení fotovoltaického systému k distribuční soustavě
- revizní zprávu dokončeného fotovoltaického systému
- formulář „Dokumenty předkládané k vydání Registrace a rozhodnutí“

Lucie Früblingová

tisková mluvčí SFŽP ČR

Mobil: +420 733 142 625

Tel.: +420 267 994 150

E-mail: komunikace@sfzp.cz

Tiskové oddělení MŽP

tel.: 267 122 835 nebo 267 122 534

e-mail: tiskove@mzp.cz

Ilustrační foto.

Foto tisková zpráva MŽP ČR

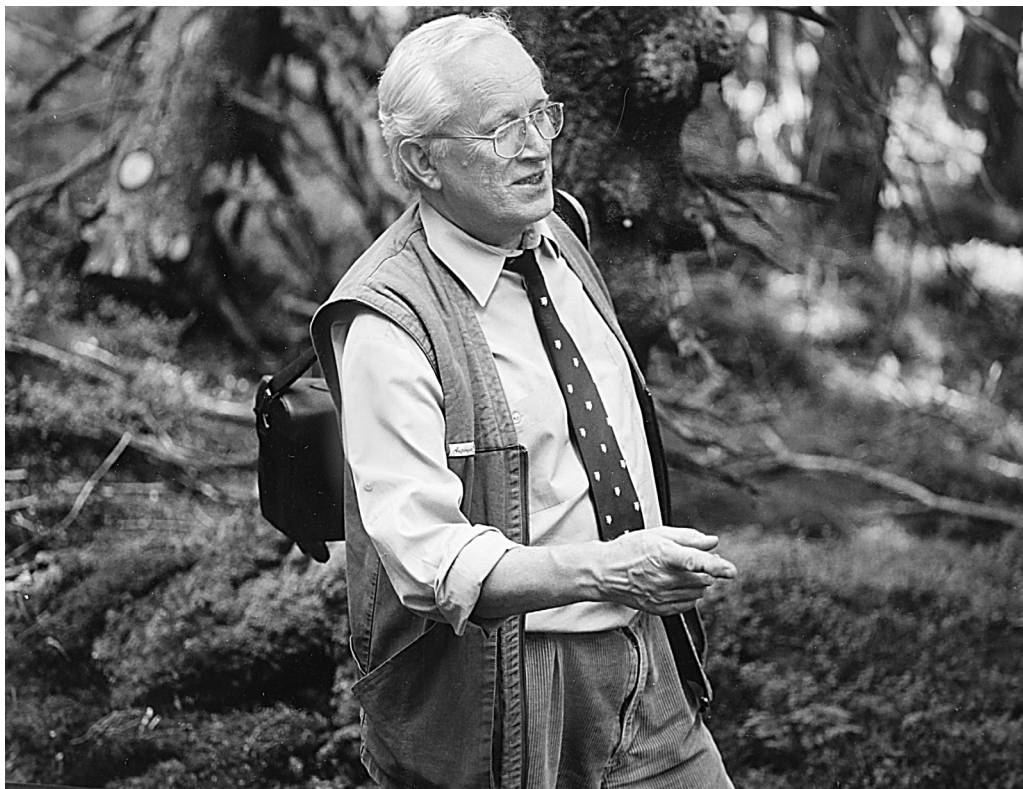
Medailonky

Jubilující Petr Moucha – lesník a ochranář v jedné osobě

Již za svého života se stal legendou. Je příkladem mezioborového svorníku – po mnoho desetiletí se mu daří úspěšně hledat shodu a spolupráci mezi ochranou přírody a lesnictvím. V České republice existuje málo osobností, které široce respektuje jak lesnická, tak ochranářská veřejnost. Vedle Igora Míchala, Josefa Fanty a jen několika dalších je to právě Petr Moucha.

Petr Moucha se narodil 10. září 1939 v Bratronicích v okrese Mladá Boleslav, v rodině vesnického kováře a podkováře jako druhorozený syn. Matka pečovala o domácnost a o menší hospodářství. Otec opravoval zemědělské stroje a nářadí, podkovoval koně okolním sedlákům. Do základní školy začal Petr Moucha chodit v roce 1945 do malotřídky v Rejšvicích a od šesté třídy do Luštěnic. Po ukončení povinné školní docházky ještě navštěvoval „jednoroční učební kurs“ v Dobrovicích. Po jeho skončení měl zájem studovat na střední lesnické škole. Pro jeho původ (syn živnostníka) a kvóty stanovené tehdy OV KSČ se mu to nepodařilo a byl přijat ke studiu na jedenáctileté škole v Mladé Boleslavi. Tu ukončil maturitou v roce 1957.

Poté se znovu pokusil o studium lesnictví a úspěšně absolvoval přijímací zkoušky na tehdejší Lesnické fakultě ČVUT v Praze. V padesátých letech měli rodiče potíže způsobené odmítáním vstupu do jednotného zemědělského družstva. V důsledku toho nebylo sestře jubilanta umožněno studovat na střední škole a on sám musel čelit pokusu o „prověření oprávněnosti“ studia na vysoké škole, naštěstí neúspěšnému. Lesnickou fakultu vystudoval s nadprůměrnými výsledky a v roce 1962 složil státní závěrečnou zkoušku a obhájil diplomovou práci na téma „Pěstování červeného dubu“ (Moucha 1962). Ve studiu však neustal, od r. 1973 započal aspiranturu v oboru pěstování lesa – nauku o lesním prostředí na Vědeckém lesnickém ústavu v Kostelci nad Černými lesy pod vedením prof. dr. Aloise

Jubilant v CHKO Jeseníky v květnu 2001.
Foto J. Beranová

Petr Moucha (vpravo) v NPR Karlštejn v květnu 2011 s prof. Romanem Kodetem.
Foto M. Mrhalová

Mezery, DrSc. V roce 1980 obhájil kandidátskou disertační práci na téma „Péče o přirozená lesní společenstva navrhované chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko“

(Moucha 1978) a byla mu vědeckou radou Vysoké školy zemědělské v Praze udělena vědecká hodnost kandidáta zemědělsko-lesnických věd.

Otevření naučné stezky Zlatý kůň v roce 1977.
Foto Š. Šindelářová

Začátky v lesnickém provozu

Vstup do praktického zaměstnání byl dříve vázán na tzv. umístěnky. S ohledem na dobré studijní výsledky měl Petr Moucha možnost volby, a protože chtěl získat zkušenosti v lesnickém provozu, přijal umístěnku na Lesní závod Trhanov. Na Chodsku do nástupu na základní vojenskou službu působil jako technik v polesí „Černá řeka“ (mnohem později nabytý vztah k tomuto kraji a jeho znalost využil při vyhlásování CHKO Český les). Zde se také seznámil se svojí budoucí ženou, lékařkou Janou Krivjanskou, se kterou se oženil v r. 1965. Po skončení dvouleté základní vojenské služby nastoupil u Lesního závodu Nížbor jako technik v polesí Chrustenice.

V roce 1967 složil zkoušku pro odborné lesní hospodáře a přestěhoval se z Chrustenic do Karlštejna, kde si (po intermezzu bydlení v Berouně) o dvacet let později postavil se svou ženou dům, ve kterém žije dodnes. Mezi lety 1967 a 1969 pracoval ve funkci referenta státní péče o lesy a myslivost na Okresním národním výboru v Berouně.

Otec CHKO Český kras

K ochraně přírody měl Petr Moucha vždy blízko, profesionálně se jí začal zabývat v červenci r. 1969, kdy začal pracovat

ve Středisku státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje s úkolem podílet se na přípravě vyhlášení chráněné krajinné oblasti Český kras. To se v roce 1972 podařilo, Ing. Moucha byl pověřen vedením Správy CHKO (tehdy správu tvořili dva odborní pracovníci a administra-

tivní pracovníce na částečný úvazek) a začal organizovat činnosti spojené s postupným prosazováním ochranných podmínek oblasti i v ní existujících maloplošných chráněných území. Souběžně s utvářením územní ochrany Českého krasu se Petr Moucha podílel na přípravě vyhlášení chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko (vyhlášena v r. 1978) a zpracování návrhů na vyhlášení přírodních rezervací na tomto území (nové vymezení nynějších NPR Týřov a Vůznice, PR Lípa, Jezírka). Od roku 1973 do roku 1978 byl pověřen koordinací činnosti správ CHKO ve Středočeském kraji. V CHKO Český kras byly v době jeho působení na správě vybudovány naučné stezky – Zlatý kůň (1977), Svatojánský okruh (1984), ve spolupráci se Správou CHKO Křivoklátsko vodácká naučná stezka Berounka (1985) a naučná stezka Karlštejn (1989). Vyprojektována byla naučná stezka Kněží hora a mototuristická cesta Český krasem. K realizaci těchto projektů nedošlo. U všech zmíněných stezek byl autorem nebo spoluautorem projektů (Hausmannová et al. 2012).

V roce 1991 skončil ve funkci vedoucího správy CHKO Český kras a byl jmenován do funkce náměstka ředitele Českého ústavu ochrany přírody v Praze pro řízení správ chráněných krajinných oblastí ČR a mj. se

Petr Moucha v kanceláři Správy CHKO Český kras v Berouně v roce 1979. Foto Š. Šindelářová

Z převzetí čestného občanství Městysy Karlštejn na hradě Karlštejn 17. 11. 2019.
Foto archiv Městysy Karlštejn

podílel na finalizaci současného zákona o ochraně přírody a krajiny. V této době si ho aktéři pamatují jako výjimečného moderátora a vyjednávače, k čemuž mu pomáhal jeho odborný i lidský nadhled, klidné vystupování a koneckonců i vzeření seriózního muže obdařeného šedinami středního věku.

Po vzniku Správy chráněných krajinných oblastí ČR (1995) působil jako odborný náměstek ředitelů této organizace. Po vzniku AOPK ČR pracoval jako odborný poradce ředitele až do roku 2009, kdy odešel do důchodu. Se státní ochranou přírody však aktivně spolupracuje nadále jako člen Rady AOPK ČR.

Po celou svou praxi v ochraně přírody se snaží sdílet zkušenosti v ochraně přírody a lesnictví na konferencích, seminářích, v profesních časopisech i formou samostatných publikací (viz bibliografie v el. vydání Ochrany přírody).

Respektovaný lesník a ochránce přírody

Ještě za působení ve Středisku státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje inicioval založení pobočky

ČSVTS lesnické společnosti a až do jejího zániku spoluorganizoval pořádání desítky odborných akcí v rámci „Setkání lesníků tří generací“. Z těchto akcí byly vydávány sborníky přednášek, které z většiny uspořádal jako jejich editor (viz bibliografie v el. vydání Ochrany přírody).

Působil v několika odborných panelech zřízených Ministerstvem životního prostředí, např. byl členem přezkumné komise Ministerstva životního prostředí a členem legislativní a výkladové komise (2004–2009), zkušební komise pro ověřování odborné způsobilosti pro posuzování vlivu na životní prostředí (1992–2009), zkušební komise pro zkoušku odborné způsobilosti k provádění „naturového posouzení“ (2004–2009). Od roku 2011 až do roku 2015 byl také členem Rady Národního parku Šumava.

Po vzniku České lesnické společnosti byl několik funkčních období členem republikového výboru a předsedou odborné komise ochrany přírodního prostředí. Za víceletou aktivní činnost mu v roce 2009 bylo uděleno čestné členství této organizace.

Od roku 1996 je členem České akademie zemědělských věd, jejího odboru lesního

hospodářství, od roku 2014 je čestným členem této organizace.

Letos v únoru, jak jsme již krátce uvedli v minulém čísle Ochrany přírody (Anonymus 2020), obdržel cenu ředitele AOPK ČR za celoživotní přínos pro ochranu přírody.

Myslivec, včelař a cestovatel

Petr Moucha se již od roku 1961 angažuje v mysliveckém spolku (dnešní ČMMJ). Od roku 1972 se podílí na výchově nových myslivců jako lektor a zkušební komisař. Od roku 2003 byl předsedou Mysliveckého sdružení Český kras, kde v současné době vykonává funkci mysliveckého hospodáře. Od roku 2010 je čestným členem ČMMJ.

Kromě myslivosti je jeho koníčkem včelaření a zahrada u jeho domu v Karlštejně, a také poznávání jiných krajín. Ať pracovně, či soukromě navštívil většinu evropských zemí, Arabský poloostrov, ale uchvátila ho i jižní a rovníková Afrika (Pelc 2009) či Srí Lanka.

Při práci i při provozování všech svých koníčků uplatňuje zálibu ve fotografování.

Komunální politik

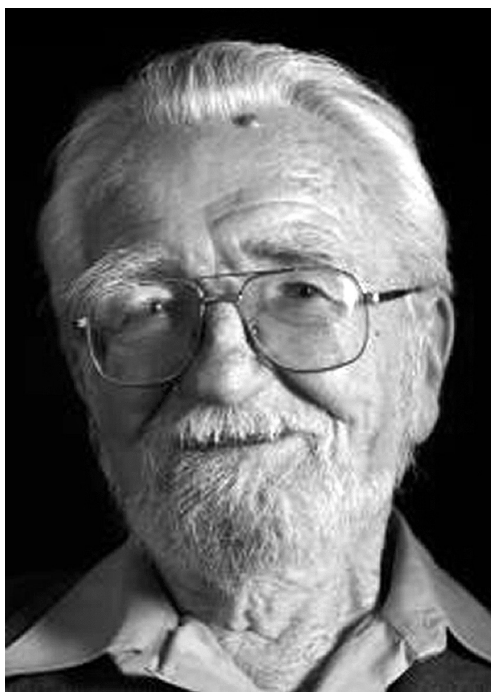
Jubilant se v Českém krasu vždy angažoval ve „věcech obecních“. Je jedním ze zakládajících členů Karlštejnského kulturního sdružení, kde zastával čtyři roky funkci jednatele. V letech 1998–2010 byl členem zastupitelstva Městysy Karlštejn, řadu let v pozici předsedy komise životního prostředí. Zastupitelstvo Městysy Karlštejn mu také v roce 2019 udělilo čestné občanství.

Dovolujeme si Petru Mouchovi touto cestou poděkovat za mnohaletou a dosud trvající spolupráci a přátelství a popřát mu ke kulatinám hodně zdraví, seberealizace v jeho četných koníčcích a stále neutuchající zájem o ochranu přírody. A v neposlední řadě mu přejeme hodně spokojenosti v rodinném kruhu, který mu spoluutváří partnerka Marie, syn a dcera s vnoučaty.

Pavel Pešout, František Pelc

Seznam použité literatury je připojen k webové verzi článku na www.casopis.ochranaprirody.cz

RNDr. Otakar „Ralf“ Leiský 1925–2020

Otakar Leiský. Foto archiv Leša Leiský

Dne 31. března se uzavřela téměř 95 let trvající životní dráha Otakara Leiského – zoologa, profesionálního ochránce přírody a zakladatele první dobrovolné ochranné organizace, Sboru ochrany přírody při Společnosti Národního muzea, později TISu – Svazu pro ochranu přírody a krajiny. Ota se zásadním způsobem podílel i na záchraně a uchování genofondu huculských koní. Jeho heslo „Poznej a chraň“ už mezi ochráněři zdomácnělo a dostalo se do povědomí široké veřejnosti. Zemřel v předvečer Dne ptactva, o který se tak významnou měrou u nás zasloužil.

Život do vstupu k profesionální ochraně přírody

Otakar se narodil 11. listopadu 1925 v Pardubicích a zde strávil prvních pět let života. Potom se s rodinou odstěhoval do Prešova. Jeho otec, stavitel, tam začal pracovat pro zdejší Státní lesy a statky. To byla pro malého Otakara příležitost poznávat nejen nádhernou karpatskou přírodu, ale shodou okolností seznámit se se svými osudovými přáteli – huculskými koňmi, chovanými v proslulém prešovském hřebčinci. Na Slovensku chodil do školy a posléze studoval na zdejším gymnáziu. V temných dnech rozpadu Československa v r. 1939 se většina čes-

kých úředníků a odborníků musela, stejně jako Otakarova rodina, vrátit domů, napřed do Pardubic a záhy do Prahy, kde rodiče našli práci a Otakar pokračoval ve studiu na gymnáziu, a dokonce se mu – již za protektorátu, a tedy ve válečné době – podařilo i odmaturovat. Jeho vlastenectví a odvaha ho záhy přivedly do řad odbojové organizace Zpravodajská brigáda, která působila v letech 1940–1945 a organizovala různé sabotáže proti fašistickému Německu a zpravodajskou činnost pro exilovou vládu v Londýně. V době Pražského povstání působil spolu s dalším velikánem ochrany přírody Vojenem Ložkem jako spojka mezi různými odbojovými skupinami a podporovali odboj na barikádách.

Po válce, ihned po otevření vysokých škol, začal Otakar studovat na Karlově univerzitě medicínu, ale po pěti semestrech přestoupil na Přírodovědeckou fakultu UK, neboť příroda a péče o ni mu byly bližší. Po absolvování fakulty nastoupil na základní vojenskou službu k dělostřelectvu v tehdejší vojenské újezdu Brdy – Jince.

Ve státní ochraně přírody

V roce 1950 začal působit na Ministerstvu školství, věd a umění, odboru pam. péče a ochrany přírody v Praze, ze kterého byl záhy vytvo-

řen Státní ústav památkové péče a ochrany přírody. Pracoval v něm v letech 1950–75 (zpočátku ještě za studií) jako zoolog, podílel se na základech legislativy ochrany přírody – připravoval např. první vyhlášku na ochranu živočichů, a protože jsme v té době v naší legislativě žádný vzor neměli, musel se inspirovat v zahraničí. Spolu s Ladislavem Vodákem, se kterým měl společně také skautské ideály, připravoval podklady k vyhlášení národního parku Šumava (v r. 1963 z politických důvodů vyhlášen jen jako CHKO) a podíleli se ideově i na znaku, který se používá dodnes. Vyhlášení CHKO předcházelo mnoho let usilovné práce, kdy téměř na koleně a většinou ve volném čase vytyčovali hranice NP, vyjednávali podmínky s představiteli dotčených obcí a ve spolupráci s dalším zoologem Pavlem Trpákem kompletovali přírodovědecké podklady pro vyhlášení.

Aktivita v dobrovolné ochraně přírody a výchova

Ota založil ve spolupráci s dalšími osobnostmi dne 5. září 1958 první dobrovolnou československou ochrannou organizaci u nás – Sbor ochrany přírody při Společnosti Národního muzea. Sdružoval přátele přírody a jeho hlavním cílem byla ekologická výchova a péče o přírodu. Se svou ženou Miladou se také posta-

Ustavující sjezd TISu 15. 11. 1969. O. Leiský stojí vedle řečníka R. Štemberga. Nad hlavami zelená vlajka TISu se zlatým kompasovým křížem. Foto archiv Dana Turoňová

ral o heraldické prvky nové organizace – Sbor měl ve znaku tisovou větévku, heslo „Poznej a chraň“ a jeho zásady byly zakotveny v ochrannářském desateru, ze kterého vycházejí mnohé dnešní ekologické organizace. Jak se členská základna postupně zvyšovala a rozšiřovala se aktivity, začalo se uvažovat o samostatné organizaci. Bez souhlasu tehdejší vládnoucí garnitury ale nebylo něco takového možné. Po několika žádostech na příslušné úřady se až v době pražského jara ledy pohnuly a nakonec byl v roce 1969 dílem štěstí a dílem cíleného lobbingu Oty založen TIS – Svaz pro ochranu přírody a krajiny, který je jako TIS – Nezávislé sdružení přátel přírody činný dodnes.

Ustavující sjezd TISu se konal 15. 11. 1969 a k jeho symbolice přibyla zelená vlajka se zlatým kompasovým křížem a Ralfův veršovaný Velký zákon, určený hlavně mládeži. Národní muzeum se tehdy stalo prvním kolektivním členem. Počátky TISu nebyly lehké, ústředí mělo k dispozici jedinou studenou místnost na rohu Nerudovy ul. a Jánského vršku v Praze. Celostátní informační materiály, na kterých se podílel zejména Ota Leiský, se tiskly cyklostylem, točilo se ručně klikou a materiály se roznášely v taškách a batohách na poštu. Další místnost, kde se scházeli členové TISu 1. základní organizace Stopaři, byla v Praze 4, v Jaromírově ul. Byla to původně klubovna Krasové sekce ve sklepě domu č. 45. Schůzky organizoval Ota (pro mládež **měl přezdívku Ralf**), a tak trochu testoval, co by bylo vhodné i pro ostatní základní skupiny TISu. Kromě schůzek se konaly pravidelné výpravy do přírody, instruktorské a vzdělávací kurzy a ochrannářské tábory v duchu tradic lesní moudrosti. Řadu členů ovlivnil natolik, že se po studiích dále věnovali ochraně přírody, přírodním vědám nebo souvisejícím činnostem.

Ota se nevyhýbal ani médiím, v rozhlase spolupracoval s Ivo Budilem. První rozhlasový cyklus, který připravovali, se jmenoval „Mlčící jaro“ autorky Rachel Carsonové o nebezpečí používání pesticidů. Byl z toho pak průšvih, ale vzít zpět to už nešlo...

Ota byl i duchovním otcem velmi úspěšné akce TISu, výsadeb Stromů republiky při příležitosti 50. výročí založení ČSR. Kolik bylo vysazeno stromů, se už asi nepodaří zjistit, stovky jich však byly. To už se ale schylovalo k tvrdé nor-

Sazení ústředního Stromu republiky 28. 10. 1968 v petřínských sadech, vzadu E. Nováková a O. Leiský. Foto archiv Dana Turoňová

O. Leiský (uprostřed) se spolužáky M. Hessem (vlevo) a V. Ložkem (vpravo) na barikádách v Praze, Hermanově ulici 10. 5. 1945. Foto archiv Leša Leiský

malizaci a stromy byly v sedmdesátých letech záměrně ničeny, neboť jakákoliv vzpomínka na tatíčka Masaryka se příliš nehodila komunistům do ideologie. Zlomen byl i ústřed-

ní Strom republiky zasazený 28. 10. 1968 v Seminářské zahradě nad dolní stanicí petřínské lanovky, naštěstí dokázal obzřít a v péči Stopařů TISu a pana zahradníka petřínských

O. Leiský na oslavě devadesátin na AOPK ČR.
Foto Dana Turoňová

sadů Jindřicha Pavliše se postupně proměnil v nádherný strom. Konala se u něj i malá pieta po Otově pohřbu.

Zahraniční expedice

Pod hlavičkou TISu se konala řada přírodovědných expedic do zahraničí. Některé Ota přímo organizoval a také se jich účastnil. Několik expedic mířilo na Saharu – přispěly ke vzniku NP Tassili a k ochraně vymírajících endemických cypřišů *Cupressus dupreziana* uvedených v červené knize IUCN – Mezinárodního svazu ochrany přírody. Cypřiš Duprezův se nyní pěstuje v Botanické zahradě PřF UK a její pracovníci pokračují v úspěšné reintrodukcii druhu. Ze saharských expedic také vyšly dvě knížky s ochrannářským podtextem: Sahara není jen písek a Stopy v písku, které napsal Otův kamarád Jiří Haleš.

Ukončení činnosti TISu

TIS byl pro své zelené názory vůdčích osobností, např. výhrady k přečerpávací přehradě na Dlouhých stráních, nesouhlas s výstavbou přehrady na Křivoklátsku i další aktivity nepohodlný tehdejšímu režimu a v r. 1979 byl donucen se dobrovolně rozejít. Přispěla k tomu také skutečnost, že nebyl v Národní frontě. Vedení TISu se v začátcích zajímalo i o možnost vstupu do NF, aby naplnilo doporučení

Ministerstva lesního a vodního hospodářství, ale tato cesta se ukázala zcela neschůdnou. Při pohovoru na ústředí české složky NF vysvětlil čelný představitel této instituce zástupcům TISu, že začlenění není možné, neboť členové TISu běhají po přírodě, chytají motýly a lezou do různých děr, což se s posláním NF neslučuje. Proti takové argumentaci nebylo obrany – a ani se o ni nikdo nepokoušel, neboť normalizace zřejmě už začínala nést trpké ovoce. Členská základna TISu tehdy čítala přes 16 000 individuálních členů. Ota byl po dobu celé existence organizace jeho ústředním tajemníkem, ale také se už věnoval Hucul Clubu založenému v r. 1972.

Hucul Club

Otakar Leiský si ve svém životě vydobyl úctu mnoha svými počiny, ale jedním z těch nezapomenutelných je záchrana vzácného plemene huculských koní. Hucul Club vznikl v roce 1972 pod hlavičkou TISu jako Sdružení pro záchranu huculského koně. Se záchranným chovem začínal s prvními pěti staršími huculy (čtyři klisny a plemenný hřebec Edo) z Muráně (Slovensko) v době, kdy na celé planetě zbývalo posledních asi 300 čistokrevných huculů a stále jich ubývalo, neboť byli dříve využíváni zejména pro práci

v lese i v armádě. Ralf a jeho „sedm statečných“ – mladých členů Stráže přírody z TISu – se s koňmi usadili na kraji Prahy v osadě Zmrzlík v rozpadajícím se statku, jehož zapůjčení se Ralfovi nakonec podařilo vyjednat s místním JZD. O rok později se za přispění příznivců ze Slovenska podařilo koupit dalších šest klisen a chov opravdu začal. S tím i nekonečné starosti. Ralf dobře věděl, že nestačí koně jen zachránit, ale je třeba jim vytvořit patřičné „pí ár“. Proto neúnavně a také úspěšně šířil slávu huculských koní – před Hucul Clubem bylo slovo hucul známé většinou jen jako nadávka, dnes je toto plemeno koní v obecném povědomí. První ekologický tábor s huculy se uskutečnil v r. 1974 a od té doby se jich konalo více než sto šedesát. Dalšími aktivitami Hucul Clubu byla jezdecká turistika, chovatelská výuka a od r. 1975 se začala ve spolupráci s Helenou Lewitovou uskutečňovat i hipoterapie a hiporehabilitace postižených. Ve stejném roce byl chov uznán „Rozmnožovacím chovem koní plemene hucul“ – tedy hřebčínem. Podařilo se odchovat 230 hříbat a v tradici chovu huculského koně na Zmrzlíku dnes obětavě pokračuje Otův syn Leander Leiský (Leša).

Přátelé a spolupracovníci

Je těžké odlišit Otovy osobní přátele, spolupracovníky, odborníky i kolegy z práce.

Táboření u Lužnice.
Foto archiv Leša Leiský

Většinou se při společné odborné práci pro ochranu přírody, stejně jako pro její propagaci i výchově dětí a mládeže, prolínali. Blízkých přátel ale nebylo mnoho. Byli jím z doby na smíchovském gymnáziu Vojen Ložek a také Miloslav Hess, s nimiž Ota prožil Pražské povstání ve zpravodajské brigádě. Později se pochopitelně přátelil se spolužáky z PřF UK, z nichž byl asi nejznámější Zdeněk Veselovský, ředitel Pražské zoologické zahrady. Z pracovního období na Ministerstvu školství, věd a umění a SÚPOP velice rád vzpomínal na kolegu Rudolfa Moučku (trampa Ztracenky), se kterým si dobře rozuměli. Velmi úzce spolupracoval především se svou paní Miladou, zooložkou, až do důchodového věku zaměstnanou na SÚPOP, později i s dalšími kolegy, např. s Františkem Skřivánkem, Jiřím Antošem, Jaroslavem Hromasem a Bohumilem Kučerou. Osobním přítelem se mu stal v padesátých letech jeho pozdější švagr Otakar Rubík, který obětavě pomáhal realizovat Otovy nápady a projekty, včetně příprav na vyhlášení CHKO Šumava v letech 1960–63. Celý život se přátelil s Emilem Kučerou z Ralfova oddílu „Prastopařů“, který vystudoval PřF UK a v krizové době 1969 odešel do Kanady. Na budování základů CHKO Šumava spolupracoval také s přítelem Ladislavem Vodákem ze Sušice a mladým Pavlem Trpákem. Na přípravách zahraničních výprav a expedic TISu spolupracoval s Josefem Buchbergerem. Expedic se pravidelně zúčastňoval i další kamarád – herpetolog, speleolog a svérázný edukátor Jiří Haleš. Ota blízce spolupracoval i s Ivanem Makáskem, skautem a redaktorem Niky. V Československém rozhlase měl dobrého přítele Ivo Budila. Neměli bychom zapomenout ani na dvě dámy – Evu Olšanskou z Ostravy a také Elišku Novákovou; z dob huculského chovu pak také na Lenku Gotthardovou, bývalou ředitelku hřebčína v Kladrubech n. L., dnes starostku Kladrub. Řadu přátel měl na Slovensku, např. Juraje Vargu, vedoucího slovenské části Sboru ochrany přírody. Ze zahraničí měl nejbliže k Joy Adamsonové, spisovatelce a ochráněnce, která pocházela z Opavy. Je autorkou knížky Příběh Ivce Elzy a z honoráře za české vydání knížky věnovaného TISu byl zakoupen univerzální mikrobús nazvaný Elza, který přepravoval jak instruktory, tak i rozličné náklady. Dalším blízkým člověkem byl belgický přírodovědec a ochránář Edgar Kesteloot, mj.

Letní tábor 1. základní skupiny TISu počátkem sedmdesátých let.
Foto archiv Dana Turoňová

Ornitologický kurz v Přerově 1972.
Foto archiv Leša Leiský

prezident Belgické nadace pro ochranu habitatů, a také slavný oceánolog Jacques-Yves Cousteau, kterého Leša s huculskými koníky stylově povozil v kočáře po Praze.

Je těžké vystihnout všechny rysy charismatické osobnosti Otakara Leiského v jednom omezeném článku, dlouhý a zajímavý život by vydal spíše na knižní román. Byl

to člověk vzdělaný a moudrý, k sobě dosti přísný, k ostatním velmi tolerantní, převětivý a vždy ochoten pomoci. Obdivoval T. G. Masaryka a byl vyznavačem životního stylu, který pojmenoval biosofií. Vycházel z myšlenek a ideálů E. T. Setona, A. Schweitzera, M. Tyrše, A. B. Svojsíka i dalších, včetně starořeckých filozofů. Otava obětavá a nezištná činnost pro ochranu přírody i jeho osobní zaujatost v prosazování dobrovolných ochranných aktivit v těžké době totalitního režimu i v dobách nelehkého návratu do normálu přinášely výsledky, které nám ho budou stále připomínat i v budoucnosti.

Morální zásady, kterými se sám řídil, vložil do Velkého Zákona:

Velký Zákon

*Slyš Velký Zákon! Ten ať krok tvůj řídí.
Buď bratrem květů, stromů, zvířat, lidí
a netkni se jich nešetrou dlaní,
jež z neznalosti někdy krutě raní!*

*Buď synem Slunce! Cti je myslí čistou
a v jeho světle ber se stezkou jistou,
neb měsíc klan je – právem noci spánek
a den chce čín; slyš, volá jitřní vánek!*

*Měj bystré oko, neviděn vše shlédni
a tiše kráčeš, zvěř jak o poledni!
Je hluk tvým zrádcem – hlupák jenom hlučí;
buď strážcem ticha, který za klid ručí!*

*Svůj tábor ukryj, oheň střež jak poklad,
však odcházíš-li, zahlad každý doklad,
že byl tu člověk! Koho stopa zradí,
ten ztrátou práva nedbalost svou hradí.*

*Měj v úctě vodu! Čím je bez ní země?
Jen moudrým pramen hudbou zvoni jemně.
Kdo chceš ji slyšet, poznat sil svých míru,
změř činem, službou, obětí svou víru!*

*Vše uč se chápat – celičký svět vůkol!
Je chránit život posvátný tvůj úkol!
Buď bratrem květů, stromů, zvířat, lidí
a miluj ty, kdo Zákonem se řídí!*

Ralf

Dana Turoňová, Václav Petříček,
s poděkováním za spolupráci Lešovi Leiskému

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(přehled vybraných aktualit za období únor–březen 2020)

Nařízení vlády č. 31/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 48/2017 Sb., o stanovení poža-

давků podle aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti a důsledků jejich porušení pro poskytování některých zemědělských podpor, ve znění pozdějších předpisů

Toto nařízení má za cíl upravit nastavení kontrolních podmínek a jejich hodnocení. Novelizuje sedm bodů a příslušné přílohy a reaguje na dosavadní aplikační praxi v poskytování evropských zemědělských dotací Státním zemědělským intervenčním fondem.

Účinnost od 15. 2. 2020, ustanovení čl. I bodů 3 až 6 nabývají účinnosti dnem 1. ledna 2021.

Nařízení vlády č. 29/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit, ve znění pozdějších předpisů

Tímto nařízením došlo k zařazení nové evropsky významné lokality Louky u Přelouče na národní seznam. Žijí zde vzácní modrásci bahenní a očkovaní. Zároveň bylo jako předmět ochrany lokality Porta Bohemica doplněno stanoviště štěrkopískových náplavů (3270). Návrh doplnění reaguje na potřebu zajištění ochrany přírodovědecky cenných fenoménů a dlouhodobý požadavek Evropské komise na jejich zařazení do soustavy Natura 2000.

Účinnost od 21. 2. 2020

Nařízení vlády č. 64/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 29/2016 Sb., o podmínkách poskytování dotací v rámci opatření lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů, a další související nařízení vlády

Hlavním cílem novely nařízení vlády je odstranění možnosti zařazení do opatření porostního typu topolový – kód 8, a to z důvodu zajištění souladu s novou vyhláškou č. 298/2018 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů. Dalším cílem novely je ukončení příjmu žádostí v opatření lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů od roku 2021. Důvodem je konec programového období Společné zemědělské politiky EU pro období 2014–2020.

Účinnost od 15. 3. 2020

Vyhláška č. 59/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 29/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 149/2003 Sb., o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin, ve znění pozdějších předpisů

Změna vyhlášky č. 29/2004 Sb. byla přijata především z důvodu přehodnocení systému rostlinolékařské péče na úrovni

Louky u Přelouče byly zařazený na národní seznam evropsky významných lokalit. Foto Zuzana Růžičková

Evropské unie, resp. s ohledem na řízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2031. Nově vznikla povinnost doplnit průvodní listy určené k uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin v souladu se zákonem č. 149/2003 Sb., o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin, o novou podobu rostlinolékařského pasu, a to i pro chráněné zóny.

Účinnost od 15. 3. 2020

Vyhláška č. 60/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činnostech, ve znění pozdějších předpisů

Hlavním cílem novely vyhlášky je v návaznosti na přijatou novelu veterinárního zákona, která implementuje evropské nařízení o úředních kontrolách, upravit problematiku veterinárních osvědčení, specializovaných školení se zaměřením na asistenci při provádění úkolů souvisejících s úředními kontrolami a na odběr vzorků nebo testování související s úředními kontrolami. Dále dochází k úpravám žádosti o poskytnutí náhrady nákladů a ztrát, vzniklých v souvislosti s nebezpečnou nákazou podle § 67a a 67b veterinárního zákona, vzorů průkazů proškolené osoby a prohlášení včelstev, opatření biologické bezpečnosti v chovech prasat, podmínek atestačního studia úředních veterinárních lékařů a k úpravám vzorů služebních průkazů veterinárního inspektora, úředního veterinárního asistenta a inspektora státního dozoru nad prováděním klasifikace těl jatečných zvířat.

Účinnost od 15. 3. 2020

Vyhláška č. 42/2020 Sb., o vymezení zón ochrany přírody Národního parku Šumava

NP Šumava bude rozdělen do čtyř sekcí s různým režimem ochrany. Nové rozčlenění do zón by mělo platit 15 let. Nahradí současné členění, které má tři zóny. Přírodní zóna vznikne na 27,7 procenta plochy a ponechá se pouze přírodním procesům. Zóna přírodě blízká počítá s minimálním zásahem lidí a zabere 24,6 procenta. Poté je zóna soustředěné péče s více než 46 procenty, nejmenší území je vyčleněno pro takzvanou kulturní krajinu. Bude se rozkládat na 1,2 procenta území parku a nacházejí se v ní hlavně zastavěné a zastavitelné lokality.

Účinnost od 1. 3. 2020

Dne 1. 3. 2020 nabyla účinnost vyhláška o vymezení zón ochrany NP Šumava. Foto archiv AOPK ČR

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 15/19 ve věci návrhu na zrušení § 112 odst. 2 věty první zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Ústavní soud zrušil část přechodného ustanovení zákona o odpovědnosti za přestupky, které přikazovalo užít úpravu promlčení dle tohoto zákona i na činy spáchané před jeho účinností. Tento zákon vstoupil v platnost v polovině roku 2017 a oproti předchozí úpravě prodloužil horní hranici promlčecí doby u vážnějších přestupků ze dvou na tři roky. V důsledku jmenovaného přechodného ustanovení tak docházelo k tomu, že obecné soudy byly povinny odpovědnost za přestupky spáchané před účinností nového zákona posuzovat podle v mezidobě změněné úpravy promlčecí doby, ačkoliv v případě aplikace staré právní úpravy by již došlo k jejímu uplynutí. Ústavní soud ve svém nálezu konstatoval, že přechodné ustanovení skutečně odporuje Listině, neboť porušuje princip právní jistoty a zákaz retroaktivity. Tedy že trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán.

Účinnost od 26. 2. 2020

Věstník MŽP ROČNÍK XXX – leden 2020 – ČÁSTKA 1

Aktualizovaná metodická instrukce odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru

legislativního Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvozy.

Metodická instrukce vysvětluje pojmy uváděné v ZOPK a ve vyhlášce č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení a zabývá se postupem orgánů ochrany přírody podle § 8 a § 9 ZOPK ve vztahu ke kácení dřevin rostoucích mimo les a k ukládání náhradních výsadeb. Účelem metodické instrukce je sjednocení výkonu státní správy při povolování kácení dřevin a ukládání opatření ke kompenzaci ekologické újmy vzniklé pokácením dřevin. Metodická instrukce též obsahuje tabulku s působnostmi jednotlivých OOP a vzor závazného stanoviska vydávaného podle § 8 odst. 6 ZOPK.

Společné sdělení sekce státní správy a sekce ochrany přírody a krajiny MŽP ke vztahu § 15a a § 15b zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

V souvislosti s vydáním zákona č. 312/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (sta-

vební zákon) a zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) se zavádí kategorie vodních děl se stanovenou maximální plochou 20 000 m² a s nejvyšší možnou výškou hráze 2,5 m, které slouží ke vzdouvání a akumulaci vod. K provedení těchto děl, za předpokladu, že nepodléhají technickobezpečnostnímu dohledu nebo splňují kritéria pro zařazení do IV. kategorie technickobezpečnostního dohledu, se předepisuje režim ohlášení vodoprávnímu úřadu uvedeným zákonem, dále dochází k vymezení kategorie terénních úprav sloužících k zadržování vody v krajině v nezastavěném území se stanovenou plochou v rozmezí od 300 m² do 20 000 m² a s největší možnou hloubkou 1,5 m. Rovněž k provedení těchto terénních úprav je předepsán režim ohlášení vodoprávnímu úřadu. Uvedený zákon představuje de facto nepřímou novelu zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, když stanoví, že pro účely ohlášení jak výše vymezené kategorie vodních děl, tak výše vymezené kategorie terénních úprav se nevyžaduje závazné stanovisko orgánu ochrany přírody, nejde-li o záměr umístovaný v území chráněném podle části třetí nebo čtvrté ZOPK (tj. zvláště chráněná území a území tvořící soustavu Natura 2000). Systematicky je vyloučení závazného stanoviska orgánu ochrany přírody zařazeno v náležitostech ohlášení vodního díla (§ 15a odst. 4 písm. a/ vodního zákona ve znění zákona č. 312/2019 Sb.), resp. terénní úpravy (§ 15b odst. 2 vodního zákona ve znění zákona č. 312/2019 Sb.), tj. stavebník nemá povinnost jej předložit jako podklad pro projednávání ohlášení.

Aktuality sestavuje Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu AOPK ČR,
kontakt: jitka.dvorakova@nature.cz

Recenze

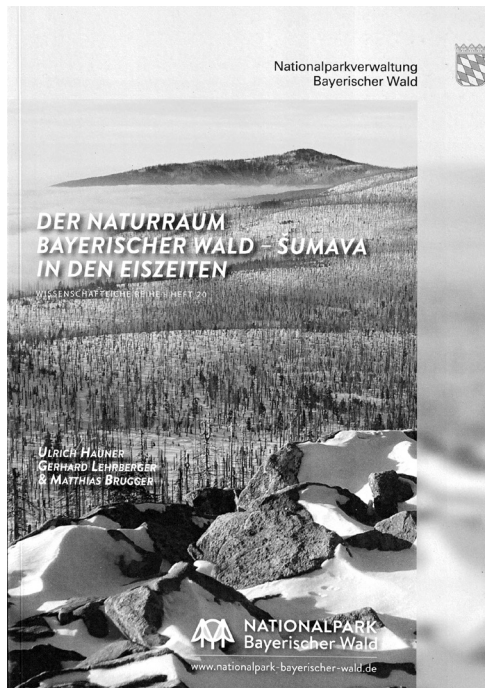
Der Naturraum Bayerischer Wald – Šumava in den Eiszeiten

Přírodní oblast Bavorský les – Šumava v době ledové

Vědecká řada, sešit 20

Vydal: National Park Bayerischer Wald, říjen 2019

Šumava patří mezi nejrozsáhlejší a nejstarší pohoří střední Evropy. Současný reliéf to-

hoto horstva je výsledkem dlouhodobého a intenzivního působení více geomorfologických a geologických procesů. Trvaly stamiliony let a promítly se i v utváření současné rozmanité šumavské krajiny.

V období pleistocénu (starší čtvrtohory) zde převažovaly kryogenní a glaciální procesy. Výzkumu zalednění české i německé části Šumavy, který se ukázal být z hlediska vývoje zdejší přírody jako velmi atraktivní, byla věnována pozornost už před 150 lety. Nejvýznamnější práce vznikaly na konci 19. a v 1. polovině 20. století. V roce 1882 A. Penck, velký znalec bavorské glaciální geologie, a J. Partsch poprvé informovali o ledovcových jezerech na obou stranách bavorsko-české hranice na Šumavě. Měli řadu následovníků. Shrnutí a diskusí názorů na rozsah zalednění Šumavy se věnoval v roce 1933 příspěvek J. Kuského. V něm uvádí starší představy o zalednění z pohledu několika autorů z 19. století, mezi nimi hlavně pak názory F. Baybergera, zastávající rozsáhlého zalednění Šumavy, který se domníval, že území nad sněžnou čarou ve výšce nad 1000 m n. m. dosahovalo rozlohy 200 km² na bavorské a 1 000 km² na české straně pohoří. Na české straně byl výzkum Šumavy po roce 1948 na delší dobu z politických důvodů omezen. Nové možnosti se tak objevily až po roce 1989. V současnosti

se nabízí k využití vedle metod klasických i celá řada moderních progresivních metod využívajících výpočetní techniku a náročné přístrojové zařízení.

Všichni zájemci o tuto problematiku uvítají nově vydanou práci kolektivu autorů Ulricha Haunera, Gerharda Lehrbergera a Matthiase Bruggera (poslední dva autoři jsou z Technische Universität München) Der Naturraum Bayerischer Wald – Šumava in den Eiszeiten, česky Přírodní oblast Bavorský les – Šumava v době ledové. Toto dílo shrnuje nové výsledky výzkumu nejen na bavorské, ale i na české straně. Výstižný je podtitul této práce: „Rozšířená interpretace pleistocenních center zalednění na základě digitálních modelů terénu, včetně stop historické těžby zlata“.

Bylo vydáno v rámci vědecké řady publikací Přírodního parku Bavorský les – National Park Bayerischer Wald, jako sešit 20.

Má celkem 132 stran, rozdělených do 8 kapitol a doplněných seznamem literatury. Součástí je i německý, anglický a český abstrakt. Text je doplněn velkým počtem obrázků, fotografií a malých map. Mimořádná na této práci je zvláštní příloha, kterou je mapa celé příhraniční německo-české oblasti o rozměrech 75 x 52 cm. Obsahuje údaje o zalednění a také o nivačních i antropogenních formách.

Zajímavé je množství map pořizovaných laserovým radiolokátorem, zkráceně nazývaného LIDAR (Light Detection And Ranging). Je to metoda dálkového měření vzdálenosti na základě výpočtu doby šíření pulsu laserového paprsku odraženého od snímaného objektu. Jedná o stejný princip, který používá sonar, ovšem s tím rozdílem, že sonar (Sound Navigation And Ranging) využívá pro stejný účel ultrazvukové vlny. Výsledkem lidarového mapování je soubor bodů, který se po zpracování může interpolovat do podoby digitálního modelu povrchu. Získáme tak digitální model terénu bez vegetační vrstvy.

Jednotlivé kapitoly nesou názvy, které svědčí o komplexnosti výzkumu autorského kolektivu. V úvodu je pojednáno o pokrocích vědeckého bádání, (mj. o významu LIDARu pro zdejší geomorfologické mapování). Následují

kapitoly o ledovcových, nivačních, periglaciálních a fluvioglaciálních formách a o procesech zvětrávání a vývoji reliéfu v paleogénu a neogénu. V knize jsou popsány faktory důležité pro vznik zdejších ledovců a také stratigrafie ledovcových akumulací (morén). Specifická je část pojednávající o montánních formách reliéfu vzniklých v souvislosti se zdejší historickou těžbou zlata. Má mimo jiné za cíl upozornit, že v celé šumavské oblasti existují i rozsáhlé stopy po antropogenní činnosti, tj. haldy po rýžování, jež někdy byly a mohly by i nyní být považovány za jevy přírodní. Stěžejní je kapitola poslední (číslo 8). Ta pojednává velmi obsažně o sedmi skupinách s nejrozsáhlejším zaledněním na obou stranách horstva. Je to 1. Arber (Javor), 2. Zwercheck (Svaroh) – Jezerní hora (Seward) – Rozvodí, 3. Gr. Falkenstein – Lackaberg (Plesná), 4. Kiesruck – Poledník (Mittagsberg), 5. Rachel – Plattenhausen – Lusen – Steinfleckberg – Černá hora (Schwarzberg), 6. Boubín (Kubany), 7. Dreisesselberg (Třístoličník) – Plechý (Plöckenstein).

Autoři publikace neopomíjejí ani odborné práce o problematice zalednění na české straně, jako jsou četná díla doc. P. Meclíka a dr. K. Vočadlové ze Západočeské univerzity v Plzni.

Závěrem lze konstatovat, že i přes četné odborné názvy a obsah toto pozoruhodné a z vědeckého hlediska moderně pojaté dílo ocení nejen odborná, ale i široká laická veřejnost. Lze je též doporučit jako jeden ze základních pramenů znalostí a jejich souhrnu pro další generace mladých studentů a badatelů, kteří se budou zabývat zaledněním na české i bavorské straně Šumavy.

Karel Pošmourný

Názory a polemika

Situace je vážná, ale jde o obrovskou příležitost pro změnu – říká odborník na ochranu životního prostředí Vojtěch Vosecký

Při volbě mezi alternativami bychom se měli ptát nejen na to, jak překonat bezprostřední hrozbu, ale také v jakém světě chceme žít, jakmile bouře kolem pandemie přejde.

Vojtěch Vosecký je jedním z předních odborníků na cirkulární ekonomiku v České republice. Vystudoval environmentální inženýrství a podnikání na holandské Wageningen University, je spoluzakladatelem INCIEN, ve kterém působil přes 4 roky, a podobným tématům se věnoval i v Evropském parlamentu. Momentálně vede v Praze expertní skupinu pro cirkulární ekonomiku a pracuje s řadou dalších organizací. Foto archiv autora

„Máme unikátní možnost stisknout velké tlačítko restart. Už teď víme, že svět nikdy nebude takový jako dřív,“ říká Vosecký, podle kterého je třeba zvážít, zda se neubrat směrem udržitelné a nízkouhlíkové ekonomiky, která se spoléhá i na jiné indikátory, než je HDP.

„Musíme si odpovědět na otázku, zda chceme zachraňovat aerolinky a ropný průmysl, nebo ty peníze na restrukturalizaci naší ekonomiky dát kromě nezbytných opatření i do obnovitelných zdrojů energie, nových způsobů transportu a odpovědného zacházení se zdroji,“ dodává Vosecký.

„Nyní vidíme, že jsme schopni dělat obrovské ústupky na globální úrovni – od cestování, práce z domova přes vzdělávání on-line až po nošení roušek. Ukazuje to, že když nám teče do bot, dokážeme se neskutečně rychle přizpůsobit.“

Cesta takzvané cirkulární ekonomiky, při níž se s odpadem nakládá jako se zdrojem, by pro Česko přinesla benefity při vzniku nových pracovních míst i úsporách v energetice, spo-

třebě vody či tvorbě nových inovativních produktů a služeb.

„Evropská unie odhaduje, že cirkulární ekonomika může do roku 2030 vytvořit mezi 700 000 až třemi miliony pracovních míst. Pro Česko ty odhady ve studii Římského klubu byly kolem 150 000.“

Příkladem cirkulární ekonomiky v dnešní době jsou například doma vyrobené látkové roušky, které jsou mimo zdravotnická zařízení udržitelnou alternativou roušek na jedno použití. „Rouška může být vyrobena třeba ze starého trička, co nám leželo dlouho ve skříni. Z odpadu uděláme něco užitečného a pracujeme s tím, co máme tady v České republice, v dlouhotrvajících cyklech,“ podotýká Vosecký, podle kterého na podobném principu funguje i „high-tech“ řešení ČVUT, kde z potápěčských masek a vojenskými filtry udělali účinné znovupoužitelné respirátory.

Krise okolo pandemie koronaviru může pozitivně ovlivnit i naše spotřební vzorce. „Teď vidíme, že se naše priority mění – lidé jsou opatrnější a úspornější. To vše jsou dobré zprávy pro životní prostředí, ale je otázka, jak dlouho nám to vydrží. Hrozí nám to, co nastává po každé ekonomické krizi. Nakopnutí ekonomiky v podobě pobídek pro nadměrnou spotřebu, až se nakonec zase ocitneme tam, kde jsme začali.“

Vojtěch Vosecký

Summary

Zajíček P.: A Hundred Years since Discovering the first Parts of a Waterway in the Punkva Caves

The Punkva Caves located in Central Moravia are among the most popular tourist destinations in Europe. The fact is caused not only by rich karst ornamentation in underground spaces or excursions to the Machocha/Stepmother Abyss bottom, but particularly by a cruise on motor boats through a system of greenly shined underground lakes. A hundred years ago, the first parts of the so-called Punkva Caves waterway had been discovered. In addition, their survey resulted in another unexpected and surprisi-

sing discovery. In 1921, a short boat trip with an excursion to the Pohádkové jeskyně/Fair-story Caves called the Masaryk Dome began. A dry branch of the Pohádkové jeskyně/Fair-story Caves allowed a discovery of the Skleněné dómy/Glass Domes continuation towards to the Suchý žleb/Dry Gully. Since 1933, a visitor tour through the Punkva Caves has been going through a dry part to the Macocha/Stepmother Abyss bottom. From that site, visitors float on motor boats through the Macocha/Stepmother Abyss water domes to the Punkva River spring in the Pustý žleb/Dry Gully with a short stop at the Masaryk Dome.

Ekrťová E., Křivan V., Jelínek A., Poledníková K. & Poledník L.: The European Ground Squirrel (*Spermophilus citellus*) – An Umbrella Species for High Biodiversity Farmland

In the Czech Republic, a sharp decline in biodiversity in the agricultural landscape has recently become very urgent. The topic even jumps from scientific journals and enters into mass media, thus confirming its weight and severity. Consequently, a part of the general public has been interested in the issue. Moreover, only negative examples are almost always given, while a positive example of diversified high biodiversity farmland only minimally appears there. Using recovery in the European ground squirrel (*Spermophilus citellus*), also known as the European souslik, as an example, the article presents a complex of vineyards, orchards, fields and steppes on the periphery of the town of Velké Pavlovice (South Moravia). The heterogeneous landscape can inspire not only ecological restoration towards rich and diverse farmland but also for a strong appeal for its conservation, preservation and maintenance.

Dolejský V.: The Grey Wolf Management Programme for the Czech Republic – An Introductory Presentation

Before the mid-18th century, Grey wolf (*Canis lupus*) numbers had dramatically declined and during the reign of Maria Theresa of Austria, Holy Roman Empress and Queen of Bohemia (1740–1780), wolves were rare.

In Bohemia, wolves survived for the longest time in the Dominion of Krumlov, namely by 1795. In Moravia, the Grey wolf occurred more frequently and the last historical records of hunted individuals are known from the Kouty Forest District in the Jeseníky Mts. (1907), close to the Town of Zábřeh (1908) and finally from Červený Grůň near Jablunkov from 2014. Wolf's comeback had begun by its first occurrence after the World War II which happened near the town of Staré Město pod Sněžníkem, North Moravia, dated 1947. Other evidences reported in 1960, 1965 respectively are located at the village of Štáblovice, Opava Region and of Kunčice in the Králický Sněžník Mts., both again in North Moravia. There were step-by-step more sites of the wild canid's occurrence and migration from the Grey Wolf's Carpathian population living in Slovakia and Poland has resulted in regular presence of a wolf pack in the northeastern Moravia since 1995 giving a chance to establish a viable sub-population of the large carnivore there. In the last two years, Grey wolf's recovery fed mostly by dispersal from the Central European Lowland population in Germany and Poland has been causing a lot of uncertainties and conflicts across the country. The Grey Wolf Management Programme for the Czech Republic having recently been approved by the Czech Republic's Government responds to these issues: the policy document also includes an effective system to prevent and compensate damages caused by wolves.

Limrová A.: Priority Area/Axis No. 4 on the Home Stretch of the 2014–2020 Operational Programme Environment Implementation Period

According to the title of the 2014–2020 Operational Programme Environment it may look like the year 2020 is the last for the above implementation period in the Czech Republic. In the fact, we have reached about two thirds of its lifespan. The article presents an overview of projects finished or having been implementing since 2014. Financially, the programme has already spurring by finalizing, but many projects are only crouching down; their completion and thus, the overall assessment of the 2014–2020

implementation period have still been waiting for us. In 2020, the last calls will probably be launched for most of the specific targets, but this shall not be the end. Implementing hundreds of projects will be continuing in the coming years and the Nature Conservation Agency of the Czech Republic will watch with expectations their outcomes.

Krejčí L.: Close-to-nature Management of the Černá Ostravice River in the Beskydy/Moravian-Silesian Beskids Mts. Protected Landscape Area

The study mentioned in the article determines the way of measures based on a proper analysis of the Černá Ostravice River fluvial system. There are three alternatives of measures suggested. Each one of them can offer certain benefits and it only depends on a discussion among the authorities involved, which one of them should be preferred. The final set of measures can eventually use the various effective parts of all the alternatives proposed, applied in an advantageous combination. In general there are suggested some measures convenient to the proper fluvial function and to the good river ecological state including all components. The study presented should be perceived as a concept supposed to be further developed and designed more specifically during ongoing discussions. Everybody has to realize that all the implemented measures represent certain initial state which can be either leave to its own further development, or can be also regulated in the case of need.

Kubín M., Závorka L., Rulík M., Galia T., Škarpich V., Mikl L., Šmejkal M. & Jaskula F.: He Who Flouts Might Survive. Heavy Machinery Effects on Life in Rivers

The goal of the study conducted in the Odra/Oder River Basin within the Beskydy/Moravian-Silesian Beskids Mts. Protected Landscape Area in 2016 – 2019 was to evaluate mortality in the Alpine bullhead (*Cottus poecilopus*) and Brown trout (*Salmo trutta*) during in-channel interventions by heavy machinery and to obtain information about their movement. Moreover, the effect of interventions on zoobenthic populations and channel morphology was

assessed. The mean mortality of fish species (31%) and zoobenthos (95%) was found during the interventions. The probability of bullhead mortality decreased by increasing size of a fish body during heavy machinery operations, but no such trend was observed for the trout. Mean distance of fish movement (at variable directions) was 10 m in both assessed fish species. There were no differences between the movement before and after intervention for both fish species except the high-flow period. Distances of movements of the bullhead were longer during high flows (up to 566 m upstream) than during low water stages (only a few meters). By contrast, there were no differences in recorded distances for trout movement between high-flow and low-flow periods. The intervention of heavy machinery led to decrease in longitudinal and cross-sectional channel heterogeneity and the management reduced diversity in zoobenthic species (59%). 2D hydrodynamic simulation (Iber software) calculated up to 75% volume of deposited fine material in 40-m long channel section during low flows.

Bečka P., Starý M., Štemberk J. & Kučeravá B.: Introducing a Transboundary Socio-economic Monitoring Scheme in the Šumava/Bohemian Forest Mts. and Bayerischer Wald/Bavarian Forest Mts. National Parks

Administrations of the Šumava/Bohemian Forest Mts. and Bayerischer Wald/Bavarian Forest Mts. National Parks need to carry out a long-term monitoring of fulfilling both their nature conservation goals and missions. A transboundary project carried out by both the administrations aimed at the latter. The data gathered highlight the importance of the Šumava/Bohemian Forest Mts. National Park for the general public. For the first time, they accurately quantify number of visitors to the National Park at 1.84 million per year, namely from December 2017 to November 2018. In addition, the monitoring scheme provided also data on intensity of using the NP by tourists and their spatial distribution as well as on their structure. It was found that the main motivation to visit the National Park is an experience in nature. Most tourists were satisfied with their visit as well as with the leisure time use offer. Visitors agreed that wi-

thin the National Park nature conservation should be preferred to other ways of its use and that restrictions in its recreation use due to nature conservation can be accepted. The visitor interviewing and monitoring in both the neighbouring national parks will further be maintained, elaborated and developed.

Kráska J., Dostál T. & Bauer M.: Assessing Clogging of the Dobroměřice Fishpond by Sediments

Particularly in farmland, there are consequences of erosion and soil transport to watercourses and further to fishponds and water reservoirs. How to correctly assess the current state of a river basin and of a reservoir and to identify sources of contamination? Therefore, for proposing appropriate conservation measures in the landscape and directly on watercourses, mathematical modelling can be successfully complemented by Geographic Information Systems, remote sensing and photogrammetry. When surveying a site, archive aerial photographs can be used. In addition, Unmanned Aerial Vehicles (UAVs) or drones are useful, both for making overall survey photos and photogrammetric processing of an ortophotomap, or of a detailed surface model. Using the Dobroměřice Fishpond (District of Louny, the Ústí Region) as an example, the article illustratively presents the possible methods. The results show that erosion processes have strongly been developed within the study area, average loss of soil on arable land in the river basin reaching 7.5 tonnes per hectare per year. Moreover, the substantial part of erosion load is captured directly within the river basin and does not enter the watercourses.

Ouhrabka V. Will the Arsen Okrojanashvili Cave Become Next Show Cave in Western Georgia?

In autumn 2019, experts from the Cave Administration of the Czech Republic finished another part of their activities in Georgia, having been implemented within the Czech Development Agency projects since 2012. A partner organisation, Georgian Agency of Protected Areas asked for a support from Czech experts in assessing possibilities to make the Arsen Okrojanashvili Cave (Toba 2) located in the

West Georgian province of Samegrelo a show cave. The Cave Administration of the Czech Republic staff members proposed a hydrological monitoring lasting minimally two years there. By that time, the cave should be open only by simple adventure way, movement of tourists through a waterfall cascade should be safeguarded by an assured route possibly equipped with ladders and ropes, for passing lakes rafts and wet suits should be used, etc. Access to the cave should be allowed only with a person in charge of guiding, in addition only in the period of low risk from rainfall.

Pelc F. & Lodin M.: A Feasibility Study on Improvement of Local Economic Prosperity and of Nature Conservation in Zambia supported by the Czech Development Agency

Environmentally-friendly nature-based tourism is globally among the most quickly developing activities; in Africa, it is an important regular financial source for many countries. On the request of the Ministry of Tourism and Arts of the Republic of Zambia, experts from the Nature Conservation Agency of the Czech Republic Prague and the Faculty of Environmental Sciences, Czech University of Life Sciences Prague have assessed possibilities to establish an ecotourism facility in one of three selected Zambian national parks. The project was a part of the Czech Republic's development aid funded by the Czech Development Agency. An analysis of strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT analysis) evaluating in total 48 features and a detailed multi-criterial feasibility study confirmed that all the three studied National Parks (Kafue, Sioma Ngwezi and Lower Zambezi NPs) are suitable for further ecotourism development. The significantly most suitable parameters for the pilot project were found at the site located within the Kafue National Park on the confluence of the Kafue and Shishambe rivers. The study outputs as well as a comprehensive background document providing the primary data have been passed on the Zambian partners. The further step will be a fundraising for building the facility in Zambia, aiming at enhancing local economic prosperity, poverty alleviation and strengthening nature conservation under climate change.

Kontakty na autory

Miroslav Bauer

ČVUT v Praze, fakulta stavební
katedra hydromeliorací a krajinného
inženýrství
miroslav.bauer@fsv.cvut.cz

Pavel Bečka

Správa NP Šumava
pavel.becka@npsumava.cz

Vladimír Dolejský

MŽP ČR, náměstek ministra
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
vladimir.dolejsky@mzp.cz

Tomáš Dostál

ČVUT v Praze, fakulta stavební
katedra hydromeliorací a krajinného
inženýrství
tomas.dostal@fsv.cvut.cz

Jitka Dvořáková

AOPK ČR, samostatné právní oddělení
pro veřejnou správu
jitka.dvorakova@nature.cz

Ester Ekrťová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
katedra botaniky
ester.hofhanzlova@centrum.cz

Anna Flügelová

Pozemkový spolek Sedmihorské mokřady
flugelova.anna@seznam.cz

Lucie Frůblingová

tisková mluvčí SFŽP ČR
komunikace@sfzp.cz

Tomáš Galia

Ostravská univerzita
katedra fyzické geografie a geoekologie
tomas.galia@osu.cz

František Jaskula

AOPK ČR, RP SCHKO Beskydy
frantisek.jaskula@nature.cz

Aleš Jelínek

ČSOP Kněžnice
ales.jelinek@chaloupky.cz

Josef Krása

ČVUT v Praze, fakulta stavební
katedra hydromeliorací a krajinného
inženýrství
josef.krasa@fsv.cvut.cz

Lukáš Krejčí

Unie pro řeku Moravu z.s.
krejcilukas@atlas.cz

Václav Krívan

ČSOP Kněžnice
vaclav.krivan@chaloupky.cz

Miroslav Kubín

AOPK ČR, RP SCHKO Beskydy
miroslav.kubin@nature.cz

Barbora Kučeravá

Správa NP Šumava
barbora.kucerava@npsumava.cz

Anna Limrová

AOPK ČR
ředitelka samostatného odboru OPŽP
anna.limrova@nature.cz

Michal Lodin

Česká zemědělská univerzita v Praze
fakulta životního prostředí
lodin@fzp.czu.cz

Libor Mikl

Ústav biologie obratlovců AV ČR
a Český hydrometeorologický ústav
libor.mikl@seznam.cz

Jan Moravec

Kancelář ÚVR ČSOP
jan.moravec@csop.cz

Vratislav Ouhrabka

Správa jeskyní ČR
ouhrabka@caves.cz

Zdeněk Patzelt

časopis Ochrana přírody
šéfredaktor
Patzelt.Zdenek@seznam.cz

František Pelc

AOPK ČR
ředitel
frantisek.pelc@nature.cz

Pavel Pešout

AOPK ČR
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
pavel.pesout@nature.cz

Václav Petříček

AOPK ČR, oddělení ochrany krajiny
vaclav.petricek@nature.cz

Jan Plesník

AOPK ČR
oddělení mezinárodní spolupráce
jan.plesnik@nature.cz

Lukáš Poledník

Alka Wildlife o.p.s.
lukas.polednik@alkawildlife.eu

Kateřina Poledníková

Alka Wildlife o.p.s.
katerina.polednikova@alkawildlife.eu

Karel Pošmourný

geolog
karel.posmourny@seznam.cz

Martin Rulík

PřF Univerzity Palackého Olomouc
katedra ekologie a životního prostředí
martin.rulik@upol.cz

Martin Starý

Správa NP Šumava
vedoucí odboru ochrany přírody, náměstek
ředitele
martin.starý@npsumava.cz

Pavel Šimek

publicista v ochraně přírody
p.simek.fr@seznam.cz

Václav Škarpich

Ostravská univerzita
katedra fyzické geografie a geoekologie
vaclav.skarpich@osu.cz

Marek Šmejkal

Biologické centrum AV ČR
marek.smejkal@hbu.cas.cz

Josef Štemberk

Správa NP Šumava
josef.stemberk@npsumava.cz

Dana Turoňová

botanička
dana.turonova@seznam.cz

Vojtěch Vosecký

expert na cirkulární ekonomiku
vojtech.vosecky@gmail.com

Petr Zajíček

Správa jeskyní ČR
zajicek@caves.cz

Libor Závorka

WasserCluster Lunz Inter-university
Centre for Aquatic Ecosystem Research
liborzavorka@email.cz